

VISSERSTRUIEN EN SYMBOLIEK!

Doris Klausing

Visserstruien wekken de sfeer van zeebonken, zware zee en visnetten. Toch hebben deze breiwerken een ongekend devoot en bijgelovig kantje. Visserstruien staan bol van symboliek en achter elk breisel schuilen zeeverhalen, breiend gebundeld door vissersvrouwen.

WOL ALS BASIS

Exclusieve, bijna mythische tekeningen komen vooral in Nederland en de Angelsaksische landen voor. Het typisch sneeuwvlokmotief op Scandinavische truien staat los van de visserij. Ijzige winters op zee vragen om onverwoestbare warme werkkledij. Het uitgelezen materiaal om visserstruien te breien is wol. De sterk isolerende eigenschap van wol is te wijten aan schapenvet of lanoline dat, niet volledig uitgewassen, de vezels een extra hydrofobe eigenschap verleent en water en vuil afstoot. Kuddes Tesselse schapen grazen al eeuwen bij extreme temperaturen op de schrale gronden van de Wadden. Die Texelaar, een wolrijk schaap, produceert duurzame, sterke en veerkrachtige garens. Plukken geschoren wol, kroezelig, kort of langdradig, worden samen gesponnen tot een draad. De natuurlijke wolkleur varieert van ecru tot grijstinten en na het scheren, kaarden en spinnen volgde het verven. De Texelse sajete kreeg een Nassaublauw verfbad, het traditioneel kleur van Nederlandse visserstruien. Wedeplanten, dan wel de exotische plant *Indigofera tinctoria* vormden de basis voor het Nassaublauw, verwijzing naar de graven

van Nassau. Vandaag zijn enkel nog synthetische kleurstoffen van de firma BASF in gebruik. In de 19de eeuw verdrongen warme en comfortabele visserstruien de wollen borstrokken en onderlijfjes, vroeger onder een kiel gedragen. Onze IJslandvaarders voeren jaarlijks naar IJsland, ruilden tabak en chocolade voor wol. Maar hun vrouwen breiden van de wol sokken, mutsen en wanten, geen truien. De jumper bleef voor Vlaamse en Franse vissers het werkgoed bij uitstek.

PATROON TER IDENTIFICATIE

Visserstruien zijn bijzonder, maar scheer alle visserstruien niet over een kam. Bij elke Nederlandse vissershaven hoorde vroeger een visserstrui met exclusieve patronen. Het oogde als een logo maar de diepere betekenis was van een andere orde. Het centraal dessin gold als een identificatietekening, het kenmerk van de thuishaven van de visser. Zo waren aangespoelde schipbreukelingen identificeerbaar aan de breipatronen. Want een trui uit Harlingen bijvoorbeeld, onderscheidde zich van de Katwijkse truien. Lokale patronen waren eigen aan de specifieke vissersgemeenschap

(Bron: Blankenbergse Folklore-groep De Korre)

en gingen over van moeders op dochters. Het combineren van breisteken leverde eigen patronen en is nu gerespecteerd vrouwenerfgoed. Religie verbood tatoeages. En ankers, zeemeerminnen of draken, de meest terugkerende tekeningen, waren onbruikbaar om lijken te herkennen. Geloof en vooral bijgeloof beïnvloedden de ontwerpen, maar ook het weer, de gevaren op zee, het vissen en de boot. Tekeningen en symbolen zijn er bij de vleet en gaan ver terug in de tijd. Op praktisch alle visserstruien staat het 'Gods Oog' of 'Diamant' centraal, een oeroud motief, soms gedragen als amulet. Dit teken beschermt vissers tegen ontij. Diamant staat ook voor welvaart. Het Gods Oog was een hoeksteen voor de vissersvrouwen: God waakt over mijn visser. Stiekem hoopten ze dat het Oog ook de echtelijke trouw van manlief in de gaten zou houden! Naast een eigen patroon refereren eb en vloed, golven, kabels, ladders, vlaggen en kettingen naar de vissersstiel; hagel en bliksemschichten naar het weer. Kabels staan voor verbondenheid met God. Touwladders hebben een dubbele betekenis: inschepen aan boord of ten hemel klimmen na verdrinking.

Intussen nemen Nederlandse breiclubs de breipennen weer op en ontwerpen met succes traditionele visserstruien. Bij ons komt de eer toe aan de Blankenbergse Folklore-groep De Korre. Die mensen zetten zich in om aloude visserstradities weer op de kaart te zetten. Het project: 'Van wol tot visserstrui' kreeg ondersteuning van Kusterfgoed. Geslaagde demonstraties zetten het kaarden, spinnen en breien in de picture. En als speciaal effect verwerken ze het oud stadsschild van Blankenberge, met een afbeelding van de duinen, in de visserstrui.

LEES MEER

- Domnick, S. (2007). Cables, Diamonds & Herringbone. Secrets of Knitting Traditional Fishermen's Sweaters. 96pp.
- Ruhe, S. (2013). Visserstruien uit 40 Nederlandse vissersplaatsen. Unieboek/Het Spectrum. 176pp.
- Stickers, B. (2016). Ken je wol. 66pp.